

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ
V LJUBLJANI IN MARIBORU
LETNA NAROČNINA 15 DIN

Slavko Savinšek:

*Srce.**

Manom dr. Janeza Evangelista Kreka.

(V sredi odra proti ozadju Krekov grob.¹ Mesto kamenitih velikanov dva živa moška.² Grob je brez okrasov, samo na sredi na tleh leži venec. Ozadje in kulise gozdne. Razsvetljava: svetla noč.)

ZBOR DUHOV (nevidnih poje štiri-, ali vsaj triglasno psalm »Misérere« spočetka precej glasno, potem pa vedno tišje vse dotlej, dokler ne vstopi angel).

DESNI VELIKAN³ (se vzdrami med petjem, si mane oči in prične napeto poslušati. Ko petje postaja tišje, se vzpne povsem in govori ko sam sebi):
Kako so bile strašne sanje!
Ko bil bi zli duh dahnil vanje

* Ponatis iz »Vigredie«, letnik 1927.

¹ Glej sliko v »Ilustriranem Slovincu« števil. 46 z dne 8. novembra 1925.

² Pazite, da bosta oba moška v enakih pozah ko onadva na sliki! Oba krepka! Mesto kož okrog ledij lahko drugo blago! Povrh še lahko triko!

³ Raz oder gledano!

gorja, strahote in nesreče!
 In zdaj to petje! Ko da vleče
 se smrt po svetu kar navzkriž!
 (se obrne k sosedu)
 Hej, drug moj, ali spiš?
 Te petje žalostno ne drami?
 Srce v grozoti trepeta mi!

LEVI VELIKAN (dvigne na klic glavo):
 Si spal, moj brat? Jaz od večera
 naprej že bdim in poln nemira
 neznanega v noč prisluškujem
 in hip za hipom pričakujem,
 kaj vem, zakaj, kako, nečesa.
 Kaj dèš, morda nocoj nebesa
 odpro se, milost se razlije
 v domove, v polja domačije?

DESNI VELIKAN: Ne umem te. Čemu nocoj?
 Odkod moj sen, nemir je tvoj?

LEVI VELIKAN: Si zabil, drug? Nocoj pred leti
 desetimi v objem je sveti
 v nebo odšla Evangelista
 velika duša, svetla, čista,
 v Srce se Božje potopila,
 da v Njem se trudna bi spočila.

DESNI VELIKAN: O, res! Preveč sem trdno spal
 in zabil sem. Zato poslal
 mi Bog je sanje v opomin,
 da vzdrami me gorja spomin!

LEVI VELIKAN: Kako nocoj je čudna noč!
 Slovenska zemlja tiho spi,
 a vendar v spanju vsa drhti
 in stiska v dih trepetajoč
 si čudeža pričakovanje.

DESNI VELIKAN: V polnočno uro njene sanje
 hite. Raz zvezdnato nebo
 v prelivajoče se zlato
 nemirna noč se v nje razsiplje,
 Slovenije srce utriplje.

LEVI VELIKAN: Največjega spominja sina
 se v sanjah svojih domovina.

DESNI VELIKAN: A v sanjah mojih najin rod
 pozabil Krekovo je pot,
 poslušal sladko šepetanje
 izdajic je, prilizovanje
 za čisto, zlato vzel resnico.

V vezeh ga rožnih odpeljali
so v sužnost trdo, ga vkovali
so v jarem težki, prvokrat
udaril ga je rodni brat!

LEVI VELIKAN: Gorje, gorje, to ni mogoče!
Preveč je ljubil ga, prevroč
mu on ljubezni svoje vlil je,
da kar čez noč strupeno ivje
umorilo bi zeleno brstje!
Preveč njegovih bilo vrst je!

DESNI VELIKAN: O Bog ne daj! ... Čuj, ura bije
dvanajst!
(Ura udarja nekje polnoči.)

LEVI VELIKAN (pri zadnjem udarcu): O, brat, svetloba sije,
glej čudežna z neba in niža
se zemlji, k nama sèm se bliža!

ANGEL (tiho stopi izza kulis in se bliža grobu):
Pozdravljena, Silna, v imenu Gospodovem!

VELIKANA (nemo sklonita glavi in strmita v angela).

ANGEL (stopi na grob, se postavi ob vzglavje v dvorano obrnjen in
razpne obe roki na grob):

O, blagoslovljen za Tvojo veliko ljubezen!

Ti si dejal jim: Ko bron sem brneč ali zvonec zvoneč,
če govorim vam kot angel, kot človek, ljubezni pa nimam.

In če preroštvo, vso vednost, skrivnosti, vso vero imam,
tako, da gorè bi prestavljal, ljubezni pa nimam, nič nisem.

In če ubogim imetje razdam in svoje telo, tako da bi gorel,
ljubezni pa nimam, mi nič ne koristi...

Preroštvo prešlo bo, jeziki umóknili, vednost prešla,
ljubezen nikoli ne mine!

Tako si dejal jim in vse jim razdal.

Ljubezni pa bilo preveč je in nisi je mogel razdati.

Telo je umrlo, kosti so sprhnele, srce je ostalo.

In živo gori Ti zdaj v grobu, ljubezen razliva

med narod Tvoj, vsak hip pred Bogom za milosti nove mu prosi.

In Bog blagoslovil je Tvojo ljubezen in narodu čudež je dal:

Naj, dokler bo narod Tvoj živel, srce Ti v grobu živi,

naj leto za letom srce Ti za narod v ljubezni gori,

na smrti Tvoj dan mu iz groba za uro naj plamen žari!

(Poklekne na grob, se skloni in ga poljubi v sredo venca. Izmed
rož zagori rdeča luč.¹ Angel se dvigne, vnovič roki razprostre
nad grob):

O, blagoslovljen za Tvojo veliko ljubezen!

(Nato stopi mimo velikanov, ki strmita v rdečo luč in pozdravi):

Pozdravljena, Silna, v imenu Gospodovem!

(ter naglo in tiho odide.)

¹ Pazite, da se svetiljka ne vidi! Luč naj bo močna!

DEJNI VELIKAN: O, brat, moj brat, glej, čudež, glej!

LEVI VELIKAN: Li sanjam, brat, je res, povej?
(Za kulisami se zaslišijo nagle stopinje.)

DEJNI VELIKAN: Poslušaj, brat, stopinje čujem!

LEVI VELIKAN: Le v kamen spet, naj spet mirujem!
(Oba se sključita v prvotno pozo.)

NAROD² (se urno in hitro zbere od vseh strani. Boječe se zbira pred grobom in pokleka k molitvi. Čuje se šepetanje med njim: »Čudež, čudež, molimo!«)

KREKOV GLAS: Gospoda duh moj zdaj veliča,
ker je povzdignil me iz niča,
razlil nad mè največjo milost,
mi blagoslova dal obilost!

NAROD: Pozdravljen, oče!

KREKOV GLAS: Za prvi dar Ga zahvaljujem,
za narod svoj poveličujem,
ki drugega je mesto mene
dobil, da pravdo mu dožene.
Mu Štajerska ga je rodila,
Koroška mu ime darila,
ga Kranjska z vencem okrasila,
Primorska ga blagoslovila!

O narod moj, kako sirota
bi bil, ko vsa so tvoja pota
v srce njegovo razpeljana,
z ljubeznijo oskrbovana?

NAROD: Zahvaljen, oče!

KREKOV GLAS: Za drugi dar Ga zahvaljujem,
za narod moj poveličujem:
Da vam ko v noči tej presveti
ljubezen moja vedno sveti!

Srce je moje luč goreča:
razliva v srca hrepeneča
svetlobe, upanja in vere,
sladi bolesti vsakotere.

Srce je moje voda živa:
od vzhoda se v zahod preliva,
od severa hiti do juga,
okleplje v én krog brata, druga!

² Moški, ženske, mladi, stari, tudi otroci. Vsi delovni stanovi v delovnih oblekah, morda nekateri z orodjem!

- NAROD: Zahvaljen, oče!
- KREKOV GLAS: O narod moj, pokonci glave!
Brž hiti v zarje nove slave!
Razlila se je milost nate,
gori srce, glej, moje zate!
- NAROD: Pozdravljen, oče!
(Križa se, vstaja in se razide tiho na vse strani.)
- DEJNI VELIKAN (dvigne glavo):
Si videl, drug, kako gorele
so narodu oči, kako cvetele
v obrazih so mu nove nade?
- LEVI VELIKAN: O, vem, nikoli ne propade
naš rod, ker na srce očeta
njegova srca so prižeta!
- ANGEL (tiho od strani ko prej):
Minila je ura, ki Bog jo določil.
Naj hitro s poljubom ugasnem žarenje na grobu!
- SIROTA (v črni obleki, stopi oprezno izza kulis proti grobu, v roki nosi šopek rdečih nageljčev. Angel obstane ob grobu, velikana se sklonita v prvotno pozo):
Prav tiho sem prišla
prek južnih, severnih meja.
Prečudna je svetloba v nas planila,
v solze, v bolest nam posvetila.
Tako srce očetovo samo gori,
tako ljubav očetova samo žari!
(Poklekne pred grob.)
O oče naš, v ljubezni silni svoji
ne zabi, da smo tudi mi otroci Tvoji!
Glej, oče, mi za mejami umiramo,
s poslednjo silo smrti se upiramo.
Že je med námi strašna, mrzla smrt,
že naš pogum, poslednji up je strt.
Glej, oče, svoje solze smo pekoče,
krvi smo srčne zadnje kaplje vroče
v zemljo zasušnjeno stočili,
iž njih to cvetje rdeče si vzgojili,
da bo v spomin za naš pokop,
da bo goreča prošnja na Tvoj grob:
O, oče naš, v ljubezni silni svoji
ne zabi, da smo tudi mi otroci Tvoji!
(Vstane, položi šopek k vencu na grob. Velikana se vzpneta v grozečo pozo, eden v sever, drugi v jug. Sirota poklekne na grob in sklene v molitvi roke. Angel ob strani razprostre roki nad njo. Zastor pada počasi.)

Poletno delo Prosvetne zveze.

Tekom letošnjega poletja je na pobudo Prosvetne zveze priredilo 10 dekanij kat. dneve. Ob tej priliki je nastopilo 10 cerkvenih govornikov, kateri so obravnavali temo o Kristusu Kralju. Poleg teh je govorilo 10 govornikov-lajikov, kateri so obravnavali: Sodobne socialne dolžnosti katoličanov v kraljestvu Kristusovem. S tem se je praznik Kristusa Kralja znatno populariziral med našim narodom. Na teh kat. dnevih je govorilo 10 govornikov o Ciril-metodijski ideji. Tudi ta ideja je potom ogromnih zborovanj zašla med široke plasti ljudstva. Skupna udeležba na kat. dnevih se ceni nad 30 tisoč oseb. V 6 dekanijah so bili dnevi združeni s proslavo 25-, oziroma 30-letnic dotičnih prosvetnih društev. V 6 slučajih so se vršile pevske tekme naših zborov, katere je spretno aranžirala Pevska zveza. Odkar je Pevska zveza začela voditi tečaje pevskih voditeljev se opaža od dne do dne večje zanimanje tako za cerkveno kakor posvetno petje. Tudi na tem polju je storjen korak naprej.

V dveh dekanijah so se vršili Evh. dnevi posvečeni Sv. Evarhistiji. Ti shodi so bili združeni s procesijami, katerih se je udeležilo do 5000 oseb. Prosvetna zveza je preskrbela govornike in določila

ter zbrala tvarino za govore. Ker so se shodi tako lepo obnesli, zato ni čuda, da se je že oglasilo par dekanij s prošnjo, naj bi se v prihodnjem letu v njihovih dekanijah priredil sličen katoliški dan. Odmev katoliških dni je bil tudi katoliški dan v Heerlenu na Holandskem, kjer se je vršilo 24. avgusta veličastno zborovanje tamošnjih slovenskih rudarjev.

V poletni seziji so bila tri večja romanja oziroma izleti. Vsem udeležencem bo gotovo ostal v prelepem spominu izlet v Monakovo od 4. do 10. jul. Brezdvoma je bil ta izlet zelo spretno aranžiran, saj mu je kot mentor stal na čelu g. dr. p. Tominec, ki je preživel v Monakovem celo vrsto let. Romanje se je vršilo dalje o binkošti na Trsat in izlet v Crikvenico. 14. in 15. avgusta pa je Prosvetna zveza pomagala slovenski Kršč. ženski zvezi, da je izpeljala prvo romanje na sv. Višarje. Tega romanja se je udeležilo 734 oseb. Prosvetna zveza je vodila tudi priprave za westfalsko romanje na Bled in na Brezje. Tako, da se je vseh izletov in romanj v poletni dobi udeležilo 3334 oseb. S tega spoznamo, kako resno dela Prosvetna zveza za pobudo kat. življenja med Slovenci.

Bodoče delo.

XXX. občni zbor Prosvetne zveze bo 7. okt. t. l. v Ljubljani. Občni zbor se bo vršil v temle redu: Ob 9 sv. maša za pok. dr. J. Kreka v frančiškanski cerkvi. Ob pol 10 občni zbor v Akademskem domu na Miklošičevi cesti št. 5 po sporedu, kakor ga predpisuje poslovnik. Ob 2 popoldne bo referat o kinu in filmu; nato debata. Ob 3 referat o »Radiju«, kateremu tudi sledi debata. Ob 8 zvečer bo I. prosvetni večer, posvečen dr. Jan. Kreku, ker je ta dan 10 letnica njegove smrti. Na vsakih 50 članov (-nic) pošlje društvo enega zastopnika in eno zastopnico. Društva dobe izkaznice po pošti, katere naj potrdi odbor. Polovična vož-

nja bo preskrbljena in bo veljala od 6. okt. do 10. okt.

I. Prosvetni večeri Prosvetne zveze v Ljubljani v zimski sezoni 1927/28.

Večeri se bodo vršili od začetka oktobra 1927 do konca marca 1928 vsak petek ob 8 zvečer v hotelu Union. — Prireditve so javne in vsakemu dostopne.

Spored:

I. 7. okt. 1927. Ob 10 letnici Krekove smrti. (Predava g. prof. I. Dolenc.) Čisti dohodek je namenjen društvu Dr. Janez Ev. Krek, ki priredi ta večer.

II. 14. okt. 1927. Slovan. vzajemnost. (Predava min. dr. A. Korošec. — Če bi bil g. min. ta večer zadržan, se bo vršilo to predavanje ob prvi priliki, ko bo mogoče.)

III. 21. okt. 1927. Švica, raj Evrope. (Predava prof. Janko Mlakar.) — Čisti dohodek je namenjen za zgradbo kapelice sv. Cirila in Metoda v Vratih.

IV. 28. okt. 1927. Po potih sv. Cirila in Metoda. (Predava msgr. Viktor Steska.)

V. 4. nov. 1927. Ekspedicija na južni tečaj. (Predava prof. dr. Vinko Šarabon.)

VI. 11. nov. 1927. Iz mojega potovanja po Češkoslovaški. (Predava urednik dr. A. Čampa.)

VII. 18. novembra 1927. Pregarjanje katoličanov v Mehiki. (Predava p. dr. Hugo Bren.)

VIII. 25. nov. 1927. Čuda morja. (Predava prof. France Pengov.)

IX. 2. dec. 1927. Sodobna Rusija. (Predava ured. Fran Terseglav.)

X. 9. dec. 1927. Potovanje po gori Sinaju. (Predava msgr. prof. dr. Matija Slavič.)

XI. 16. dec. 1927. Potovanje okoli sveta v 80 dneh. (Predava prof. dr. Vinko Šarabon.)

XII. 13. jan. 1928. Slovenski glasbeniki. (Predavanje, ki ga bodo pojasnjevale pevske točke. Predava dr. Ant. Dolinar, pevske točke izvaja pevsko društvo »Ljubljana«.)

XIII. 20. jan. 1928. Ob 50 letnici Otona Zupančiča. (Predava prof. Fran Koblar.)

XIV. 27. jan. 1928. Naš planetni sistem. Predava kan. Janez Sušnik.

XV. 3. febr. 1928. Literarni večer. (Pisatelja Fr. S. Finžgar in dr. Ivan Pregelj ter pesnik dr. Alojzij Merhar bero svoja dela.)

XVI. 10. febr. 1928. Spiritizem. (Predava vseuč. prof. dr. Lambert Ehrlich.)

XVII. 17. febr. 1928. Poljska država ukrajinsko in belorusko vprašanje. (Predava urednik Bogomil Šedivy.)

XVIII. 24. febr. Slovenski izseljenci v Nemčiji, na Holandskem in v Franciji. (Predava tajnik Prosvetne zveze Vinko Zor.)

XIX. 2. marca 1928. Zdravstveno predavanje. (Predava zdravnik dr. Anton Breclj.)

XX. 9. marca 1928. Kaj moram vedeti o radiju? (Predava cand. techn. Franc Bizjak.)

XXI. 16. marca 1928. Rumena nevarnost. (Predava bančni uradnik Fran Miklavčič, bivši konzularni uradnik v Novi Zelandiji.)

XXII. 23. marca 1928. Cerkev svetega Petra v Ljubljani. (Predava msgr. Viktor Steska.)

XXIII. 30. marca 1928. Etna. (Predava prof. Janko Mlakar. — Čisti dohodek je namenjen za zgradbo kapelice sv. Cirila in Metoda v Vratih.)

Tečaji.

Poleg prosvetnih večerov je pripravljena Prosvetna zveza voditi sledeče tečaje:

1. tečaj za angleščino;
2. tečaj za laščino;
3. tečaj za ruščino;
4. za nemščino;
5. režiserski tečaj;
7. tečaj za radio-amaterje;
8. tečaj za kino in projekcijo;
9. fotografski tečaj;
10. knjigoveški tečaj;
11. socialni tečaj;
12. gospodarski tečaj za mladeniče-bodoče gospodarje;
13. organizatorični tečaj;
14. higijenski tečaj, kateri naj bo združen vedno s higijensko razstavo;
15. tehnični tečaj.
16. tečaj o slovenski umetnosti.

Vsi ti tečaji se lahko vršijo tudi po deželi, če prevzame društvo ali pa dekanijski odbor stroške, ki so združeni s predavatelji.

V a b i l o

na

občni zbor Slovenske krščanske ženske zveze

dne 7. okt. 1927 ob pol 10 dopoldne v Ljubljani v Akademskem domu.

Ker je Slov. kršč. ženska zveza po svojem bistvu, dasi ne po svojih pravih, nekaj ženski odsek Prosvetne zve-

ze, bo imela svoj občni zbor obenem s Prosvetno zvezo. Poročilu odbora Prosvetne zveze bo sledilo tudi poročilo o delu Slov. kršč. ženske zveze ter načrt dela za naslednje poslovno leto. Vabimo

vse prijatelje in prijateljice naše ženske izobrazbe, da se občnega zbora po možnosti v obilem številu udeleže in pomagajo s svojim nasvetom pri razvoju prepotrebne ženske organizacije.

Fr. Strah:

Beseda režiserjem.

Po naših odrih je postalo spet živo: nastopila je dramatična sezona. Ne bo odveč, ako ob tej priliki napišem par besed režiserjem — in to iz lastne skušnjaje.

Režiser biti, se pravi, moralno odgovarjati za dotično igro, to je: skrbeti za to, da je igra podana res tako, kakor je to hotel pisatelj; da je predstava živ izraz posameznih duš in tipov, ter končno, da predstavlja kot celota čisto samo-svojo in resnično sliko odnosnega narodovega življenja. To in prav nič drugega je naloga režiserjev. Pri nas na kmetih se režiserjem pripisujejo vse drugačne naloge, kar občutijo vsi tisti igralci-diletantje, ki so že kdaj imeli priliko, voditi priprave za kakšno igro, ki so tedaj bili »režiserji«.

Dolžnost in pravica vseh takih je, da skušajo po svoji moči te zmotne nazore izpodbiti in se uveljaviti le kot resnični voditelji notranjih priprav za posamezne predstave. Predvsem pa se morajo taki režiserji samj zavedati, kaj jim je prva in glavna naloga. (Na tem mestu bi bilo govoriti o razdelitvi dela, posebno pri tehničnem vodstvu — inšpicijent, rekviziter itd. — toda to ni namen tega članka, ker je v tem »Vestnik« že mnogo pisal v prejšnjih svojih letnikih). Naj si pribore pri igralcih avtoriteto, — kako, to naj vsak sam razmišlja. Načinov je več. Dejstvo je pa, da je avtoriteta režiserja tisto, kar močno dviga zavest skupnosti in da posredno in neposredno vpliva tudi na igranje vsega ansambla.

Druga naloga režiserjev pa je, da skušajo v svojem »delu« spoznati vse napake igralcev (igralk), ter jih po možnosti odpravljajo, oziroma nadomeste s čim drugim, boljim. Dve glavni napaki igralcev sem kot režiser sam doživljal; napaki, ki sta skorajda splošni — in iz

teh dveh po mojem mnenju izvirajo vse druge. Prva: igralci se hočejo pri nastopu postaviti — druga: zapostavljanje suflerja.

Prvo napako vidimo zlasti pri ženskah. Izraža se največ v tem, da se branijo igrati vloge stark, cigank, dekel itd. Vse bi bile rade gospe, gospodične — in to mestne. Če pa že vzamejo vlogo, ki jim sicer ne ugaja, pa ima režiser največji križ z njimi tedaj, ko se jim pove, kako bodo oblečene. Vsaka — malo je izjem — se n. pr. brani strganega krila, ako to igra zahteva, dalje n. pr. lasulje in še marsikaj. (Dogodilo se mi je že, da mi je igralka, ki naj bi igrala staro mater pri »Užitkarjih«, pobegnila z odra tik pred dvigom zastora, ko se je — kar je značilno! — mahoma spomnila, da ima na glavi sivo lasuljo). Pa tudi tiste, ki igrajo mladostne vloge, niso dosti boljše. Po modi bi se rade nosile n. pr. v narodnih igrah kot kmetska dekleta. Kako čudno (in smešno izgleda, kadar vidimo n. pr. dekleta v pristni gorenjski narodni noši, pa nosi na roki zapestnico z uro, ali pa navadno kmečko deklo, ki pride naravnost iz hleva — v lakastih šolnih! — In večna skrb: kaj bom oblekla, kaj obula, kakšne uhanе bom imela itd. Ne bojijo se niti stroškov za nabavo nove oblek, samo da se »postavijo«. V tem je njihova požrtvovalnost brez primere! — Tudi z moškimi je tako, vendar je njih uvidevnost večja.

Takim ljudem je treba povedati neizprosno resnico, brez zamere: oder ni za »postavljanje«! Igra se ne sme smatrati kot modna razstava, ne kot tekma v lepih oblekah, temveč le kot vzgojno sredstvo. To pa je mogoče le, če vsak igralec (igralka) pokaže ne sam sebe kot osebo, nego dotični tip, ki ga predstavlja — v

vsej svoji originalni resničnosti. Treba je v vlogo duha, značaja in zunanosti dotične osebe. Tudi v strganem krilu, v colklah in v sivi lasulji se igralec lahko »postavi«, če sicer vlogo predstavlja živo, iz svoje duše.

Kadar bomo to zmoto iztrebili, bo v naših predstavah veliko več resničnosti. Marsikaj slabega se bo samo od sebe popravilo. —

Druga napaka je pa napaka prav vseh, niti ene izjeme še nisem našel. Vsak, ki igra, smatra suflerja le kot rešilno bilko, ki se je oprime od slučaja do slučaja, kadar mu vse drugo odpove in bi sicer prišel v zadrego. To je usodna zmota. Koliko je že rodila mučnih in neprijetnih prizorov! In koliko igra sama na sebi trpi radi tega! Tudi v gledalcih je radi tega zmotno mnenje, da je suflerska omarica le bolj za parado. Zato čujemo dostikrat: ta je vlogo dobro znal...! — malokdaj pa: ta je dobro igral! Ravno v tem pa je bistvo stvari: **ne dobro znati, ampak dobro igrati je treba!** Igralec (igralka) se vloge nauči na pamet, jo izdrdra, v sebi jo pa ne doživlja. In kadar bi res potreboval pomoči suflerja, je navadno ves zmešan in si ne zna pomagati.

Odtod tisto glasno sikanje iz omaric, ki tako silno kvari iluzijo v gledalcih.

Kako to odpraviti? Jaz sem vedno poudarjal: ne učite se nikdar vlog na pamet, temveč študirajte bolj notranjo plat vloge! Besedilo je le okvir. Doživljajte v sebi vlogo do podrobnosti, dajte ji svojo dušo! — in tako bodo tudi besede govorile resničnost. V suflerju glejte tir, stalno spremstvo; naj vam bo vodnik in spremljevalec skozi celo igro, od začetka do konca. — Kar hočem povedati, je to: naslonite se na suflerja! To bo pregnalo tudi ves strah in zbeganost, ki se poloti nekaterih ob pogledu na gledalce pred seboj.

Vse to pa seveda ni drugače mogoče, kakor da se že pri vseh skušnjah da suflerju tisti pomen, ki mu res gre, — v čemer bo tudi bistveno spremenjena vsa dosedanja praksa, ki brez dvoma, — vsaj v tem oziru! — sloni na napačnem temelju.

(Želeti bi bilo, da ta članek preberejo in ga vestno preštudirajo vsi podeželski režiserji-diletantje; zelo potrebno in koristno obenem pa bo, ako ga prečitajo, ali pa dajo prečitati vsem igralcem in igralkam. Morda bo le kaj pomagalo! Daj Bog!)

Življenje v društvih.

Šmihel pri Novem mestu. 5. junija t. l. se je vršil pri nas občni zbor. Predsednik poda sledeče poročilo. — Prosvetno društvo je naša organizacija. Težko nalogo si je prevzelo: širiti med ljudi prosveto, in to vsak dan spoznava tisti, ki hoče vsejati res pravi napredek, to je spoznaval odbor prosvet. društva pri vsaki seji in se tudi razgovarjal, kako vplivati na ljudi v izobraževalnem duhu. Na kakšen način je prosvetno društvo skušalo rešiti svojo nalogo? Imeli smo redno vsak mesec sejo, vsako prvo nedeljo sestanek z določenim sporedom. Tvarina na sestankih je bila navadno zelo aktualna; le žal, da udeležba od strani članstva ni bila zadovoljiva. Priredili smo tudi par iger, ka-

terih prvi namen je bila izobrazba, poštena zabava in materialna podpora. Čisto v svrhu zabave smo napravili izlet. Dvakrat smo imeli tudi skupno sv. obhajilo, katerega udeležba tudi ni bila zadovoljiva. Tudi knjižnica, ki je bila na razpolago članom, ni bila zadovoljivo obiskana. V splošnem smemo trditi: odbor je storil svojo dolžnost, če pa ste jo tudi ostali člani, pa vprašajte sami sebe. Nočem nikomur očitati krivično, a priznati je vseeno treba, da v krajih, kjer se ljudje izobrazbe naravnost boje, delati za izobrazbo ni prijetno, a čutimo tolikanj bolj potrebo.

Poročilo g. vodje »Čebelice«: Stanje vseh vlog znaša 11.154 Din. Od lanskega občnega zbora se je zvišalo za 4000 Din.

Število vlagateljev znaša 144. Od zadnjega občnega zbora je pristopilo 13 vlagateljev. Dobro polovico vlagateljev tvorijo otroci, deloma šolski, ki sicer niso člani, a se vloge sprejemajo, da se navadijo varčevanja. Priporočam vsem vlagateljem — varčujte!

Poročilo podpredsednice: V razdobju od zadnjega občnega zbora je društvo imelo 8 sej, torej vsak mesec eno. Na teh sejah so se obravnavale tekoče društvene zadeve, reševali dopisi, določevali dnevni redi za sestanke, igre, skupna sv. obhajila, skupni izleti. Na sestankih so nastopali kot predavatelji člani in članice društva. Obravnavala se je tvarina: o nevarnostih, katerim je izpostavljena novodobna mladina, o knjižnici, o alkoholizmu in treznostnem gibanju, o društvenem delovanju vobče, o modernizmu, iz knjige »Most v življenje« o vzgoji, o nalogah žene-materegospodinje. Sestanki so bili dobro pripravljene, le žal, da se jih zlasti člani niso udeleževali polnoštevilno. V zimski sezoni je društvo naštudiralo in uprizorilo Anton Medvedovo narodno igro »Stari in mladi« in Molièrove »Scapinove zvijače«. Priredilo je tudi Miklavžev večer in za društvenike Silvestrov večer ter izlet k Sv. Vidu na Ljubeni. Izmed odsekov deluje orliški krožek.

Poročilo tajnice: Vložni zapisnik šteje 14 števil. Članov je 34, članic 49.

Poročilo gospodarice: Inventar društva se v letošnjem letu ni pomnožil, pač pa zmanjšal.

Blagajniško poročilo: Blagajniški promet znaša od meseca junija t. l. do danes 3321.50 Din; dohodki znašajo 1713.75 Din, izdatki 1613.50 Din, gotovina v blagajni 100.25 Din. Članarina, ki jo plačujejo člani, je bila tako malo plačana, da ni zadoščala za manjše stroške.

Poročilo knjižničarja: V sedanjem poslovnem letu sem vodil knjižnico. Odbor si je precej prizadejal, da je knjižnico nekoliko izpopolnil z novimi lepimi knjigami. Denarja ima sedaj knjižnica 68 Din. Zelo malo, kar je pripisovati slabemu obisku od strani članov. V knjižnico prihajajo le članice, medtem ko ni članov, razen par izjem, od nikoder. Res

je delo, toda tudi za čitanje se mora najti čas, saj knjige bi morale biti naše najljubše prijateljice. Bodimo hvaležni Bogu, ki je nas maloštevilne obdaril s tako prvovrstnimi literati. Ako ne prebiramo knjig, ne moremo tudi gojiti prave ljubezni do velikanov našega naroda. Radi čitajmo knjige, ker tu so začrtane vse visoke ideje naših in tujih ženijev in naš čas tako zelo potrebuje idejne smeri.

Poročilo gđc. zastopnice Orlic: Naše seje in sestanki se vrše redno vsakih 14 dni. Skupno sv. obhajilo smo imele štirikrat, telovadimo dvakrat na teden, članic je 19. 25. marca smo priredile Materinski dan. Udeležba je bila pičla.

Poročilo odbornika za treznost: Najtežje, a najbolj potrebno je delo za treznost. Najtežje, ker prinaša najmanj uspehov. Gradimo in delamo, a če pogledamo na uspehe, se nam nehote stavi vprašanje, čemu naj delamo, saj ljudje itak ne verjamejo. Če pridobiš člana, ki ga prepričaš o škodljivosti alkohola in se vpiše kot abstinent v organizacijo, pa ti čez mesec ali dva umanjka. Je pač značajnih ljudi malo. 10. oktobra pretečenega leta se je vršil na Grmu protialkoholni tečaj o ohranitvi brezalkoholnih pijač in o konserviranju sadja. Udeležili so se ga tudi naši člani in članice. 5. decembra 1926 je bilo na društvenem sestanku predavanje o alkoholizmu in razvoju treznostnega gibanja. Na občnem zboru Svete vojske je bil sprejet predlog, da vsak član, ki obljubo zdržnosti prelomi, plača v blagajno 10 Din. Do danes so jo prelomili trije, radi česar jih bo odbor opomnil. Članov smo imeli 12, danes jih je še 9, podpornikov pa žal še nimamo ugotovljenih, ker ne moremo z vsemi priti v stik. Izpremembe v centralni Sveti vojski so izvršene. Redni člani zamorejo biti tisti, ki obljubijo popolno zdržnost, drugi so lahko podporniki. Reorganizirati se je moralo radi tega, ker drugače ne bi dobili dohoda v šolo.

Poročilo revizorjev: Danes sva pregledala tajniške in čebelične posle ter inventar in ugotovila sledeče: Tajniški posli: Sejni zapisnik se je dobro vodil.

Po pregledovanju istega se da mnogo sklepati o delovanju društva oziroma odbora v tekočem poslovnem letu. Tako ni bilo na teh sejah sklenjenega niti enega važnejšega ukrepa za poživitev društvenega delovanja in še tisti sklepi, ki so bili sklenjeni, se večinoma niso izvršili. Vložni zapisnik v redu. Kronika ni v njem. Imenik članov oziroma članic ni urejen. Vpisani so člani, ki jih vse leto ni blizu, niti ne plačujejo članarine.

Čebelične knjige sva pregledala in našla vse v najlepšem redu. Društvo neobhodno potrebuje za svoj drobn inventar omaro, ali vsaj primeren zaboj, kajti vsa društvena imovina je raztresena nekaj po dvorani in nekaj na podstrežju kaplanije. Največji nered pa vlada v sobi poleg društvene sobe, kjer so bili predmeti, ki se ob raznih prilikah rabijo, raztreseni po orlovski omari, štedilniku, po tleh in v dveh predalih.

Na predlog g. Sitarja se izvoli za gospodarico Mici Cujnik iz Regerče vasi.

K slučajnostim omenja g. predsednik, da se bliža obletnica posvetitve presv. Srcu Jezusovemu. Prav bi bilo, da se tudi člani in članice skupno z Orli in Orlicami udeležijo skupnega sv. obhajila. Dalje je bila tudi izražena želja, da bi društvo priredilo romanje na Brezje, kar je bilo z odobravanjem sprejeto. Naročilo se je članom, da pridno agitirajo za udeležbo, da bo mogoče najeti poseben vlak.

V jedernati obliki oriše g. predsednik zgodovino majske deklaracije ter njen pomen za sedanost in prihodnost.

Gdč. tajnica deklamira Slavko Savinškovo »Ob desetletnici majniške deklaracije«, g. knjižničar Fink pa Srečka Kosovela »Popotnik pod goro«. Pevski zbor zapoje »Mojo pomlad«.

Zaključek občnega zbora ob pol 5 popoldne.

Hrastnik. VIII. redni občni zbor Slovensko-katoliškega izobraževalnega društva se je vršil v ponedeljek dne 18. julija 1927 v prostorih Ljudske posojilnice v Hrastniku z običajnim dnevnim redom.

Predsednik Janko Arnšek otvori ob pol 8 zvečer občni zbor, pozdravi vse

navzoče in ugotovi sklepčnost, ker je od 34 rednih članov navzočih 18.

I.

Tajnik Viko Eržen prečita zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se soglasno odobri.

II.

Poročilo poda tajnik kakor sledi: Odbor je imel v teku poslovne dobe 22 sej in 5 odborovnih sestankov. Dopisov je došlo 190, odposlanih je bilo 205. Blagajna: dohodkov je bilo 26.587,26 Din, izdatkov pa 27.353,11, gotovine ostalo 9,80 Din; denarni promet znaša 53.940,37 Din, dolgovi znašajo 9.492,67 Din. Detajlirani dohodki in izdatki so razvidni iz blagajniškega izvlečka, ki je nabit v svrhu vpogleda članom na vratih. — Ustanovili smo nova odseka, in sicer dekliškega in brezalkoholnega. Dekliški odsek je začetkoma živahno deloval, ker je imel pogostne sestanke. Sedaj je njegovo delovanje na žalost ponehalo, kar je pripisovati odhodu voditeljice. Brezalkoholni odsek deluje redno, ni pa doslej pokazal rentabilnosti, čemur je kriva najbrž neizkušenost mladih članov, ki so prišli le slučajno k stvari in niso imeli takrat trenutno drugega posla. Razpečavanje brezalkoholnih sokov je nov dokaz, da se društvo, odnosno njega odbor zaveda velike važnosti, ki jo ima, oziroma mora imeti brezalkoholno gospodarstvo ter pripomore k treznostni vzgoji mladine, ki bo znala umno ukoristiti moderne pridobitve. — Živahno je deloval dramatični odsek, ki je uprizoril v sezoni 1926-27 12 iger, in sicer: 19. septembra 1926 »Testament«, pri kateri so nastopili novi igralci precej posrečeno; 7. in 21. novembra »Fernando, strah Asturije«; 4. decembra »Strahovi« in »Rdeči nosovi«; 19. decembra »Blage duše«; 30. januarja in 5. februarja 1927 kot najtežjo in najlepšo »Dekle z biseri«, ki je bila prvokrat zelo obiskana; 20. februarja »Miklova Zala«, termin kratek, komaj 10 dni; 27. februarja »Kmet Herod« in »Palček potep«, ki jo je uprizoril naraščaj, sicer z ne prav dobrim uspehom, vendar je napravila vtis, zlasti na mladino. Za bodoče je še želeli

sličnih predstav. Kot zadnja se je uprizorila »Veronika Deseniška«, ki je gmotno in moralno slabo uspela. Vzrok: gospodarska kriza pri občinstvu in nedovoljna izvežbanost nastopajočih igralcev, ki so bili poleg tega vsi novinci. Odsek šteje 20 članov in ima svoj odbor. Sprejel se je poslovnik, ki je za uspešno delo neobhodno potreben. Maskerskega tečaja v Ljubljani 13. februarja 1927 sta se udeležila dva člana. Doma smo priredili za člane 6. marca 1927 enodnevni režiserski in dramatični tečaj, ki ga je obiskalo skoro tričetrtine članstva. Vodil ga je režiser Ljudskega odra iz Ljubljane g. Stare. Na splošno je izrazilo članstvo željo, da se tak tečaj ponovi; le nekaj je bilo takih, ki so smatrali to za nepotrebno. Opažati je hiranje odseka, zlasti ker mu po odhodu sposobnih in starejših članov primanjkuje vodstva in moči. Mlajši še nimajo potrebne vztrajnosti in so zelo nedisciplinirani. Za tehnično izobrazbo premalo zanimanja. Mnogi si lastijo pravico razdeljevanja vlog. Osebni interes ima prednost pred društvenim; veliko vlogo ima simpatija in antipatija med posameznimi člani. Idealov in požrtvovalnosti vedno manj, zato temu primerni »uspehi«. — **Pevski odsek** je imel do novembra 1926 redno vsak torek zvečer vaje, ki so bile povoljno obiskane (15—20) in jih je vodil g. Ličar, organist v Trbovljah. Za vsako vajo smo plačali 50 dinarjev, gotovo veliko breme za društveno blagajno. Imenovani pevovodja je opustil poučevanje petja brez predhodne odpovedi. Vzrok najbrž prevelika oddaljenost, starost in slaba pot. Obrnili smo se s prošnjo na g. Radanoviča, kaplana v Trbovljah, učiteljico Slapšakovo pri Sv. Katarini in na nekatere druge, toda brez uspeha. Mnogi člani pogrešajo petje, ker jim nudi pošteno razvedrilo in goji družabnost. Želijo, da se pevski zbor poživi. Njihovi upravičeni želji zaenkrat kljub najboljši volji ne moremo ustreči, ker zahteva velikih finančnih žrtev, katerih društvo ne zmore. — **Tamburaški odsek** je poskušal delovati, vendar ni mogel. Člani niso bili vztrajni in nimajo vodstva. Instrumente so imeli

povečini doma. Kljub večkratni zahtevi jih še niso vrnili. V slučaju potrebe se bomo poslužili skrajnega sredstva. — **Sportni odsek** šteje cirka 16 članov in je imel več uspešnih tekem. Za nabavo dres pokrenil akcijo in nabral nekaj malega. Prvotno navdušenje za nabiranje je popenjal. Igrišče, ki ga je brezplačno naklonil v porabo tukajšnji rudniški ravnatelj F. Drolc, se ne uporablja za trening. — **Stavbinski odsek** trenutno ne dela, je pa velike važnosti za bodočnost, ako hočemo kdaj priti do lastne strehe. Dosedanji voditelj Jože Arnšek je odšel. Njegove posle je prevzel društveni tajnik, ki se temu delu specijelno ne more posvetiti radi velike zaposlenosti. Društvu je odsek posodil 200 Din; njegova aktiva znašajo 1000 Din. V zalogi ima tri bloke, tri bloke pa nabiralci. — Po več kakor polletnem prizadevanju nam je oblast dovolila pričeti s **kinom**, s katerim smo pridobili veliko vzgojno sredstvo. V tem, da odvrnemo mladino pred pohujšanjem, tiči glavni namen akcije. Z obratovanjem upamo pričeti že jeseni. Prostora in aparat je dal na razpolago g. Alojzij Loger, veleposestnik. Pogodba še ni sklenjena. — **Časnikarski odsek** deluje redno in šteje dva dopisna in enega kolp. člana. Tedensko se razpeča 35 izvodov nedeljskega »Slovenca«. Za tukajšnje razmere lepo število, posebno ako primerjamo dobo pred sedmimi leti, ko se je pričelo šele intenzivnejše katoliško gibanje z ustanovitvijo našega društva. — **Knjižnica** deluje redno. Odprta je vsako nedeljo od 13 do 15. Čitateljev 36; od teh prihaja redno 18. Knjig je bilo izposojenih 444, torej manj kakor lansko leto. Vzrok: novodobno društveno življenje tako pri nas kakor drugod (sport, igre, kino). Knjižnica šteje 467 vezanih in 82 broširanih knjig; skupaj torej 549 knjig. Število knjig polagoma, a stalno narašča. Temu se imamo zahvaliti predvsem raznim dobrotnikom, ki nas niso še nikdar zapustili. Občina Trbovlje je prispevala 500 Din. Ker odškodnina knjig zdaleka ne zadostuje za pokrivanje izdatkov, ki so nastali radi nabave in vezave knjig, smo se obrnili na razne naslove za po-

moč. Naročeni smo na: Mohorjeve knjige, Mladiko, Dom in svet, Prerod, Pevec, Naša bodočnost, Domoljub, Pravico, Slovenca in Sal. Vestnik. V vezavo smo izročili in nabavili več novih knjig. Velike važnosti je bil knjigoveški tečaj v Ljubljani 13. marca 1927, ki se ga je udeležilo pet članov (trije na društvene, dva na lastne stroške). — Poročilo odsekov izčrpano, preidem na prireditve: 20. junija 1926 cvetlični dan; 4. decembra vsakoletni običajni Miklavžev večer; 19. decembra razstava gospodinjskega tečaja; kot oficialni zaključek gospodinjskega tečaja čajanka, na katero smo povabili tukajšnjo inteligenco; 31. decembra smo obhajali Silvestrov večer; za mladež smo priredili božični večer; 2. februarja 1927 je bil bogat srečolov, ki je omogočil poravnavo raznih dolgov. — V preteklem poslovnem letu smo se udeležili raznih proslav kakor: 12. in 13. junija 1926 s šestimi člani kongresa kršč. soc. delavstva v Celju; 31. oktobra v Trbovljah s 13 člani ob priliki odkritja spomenika in svetovni vojni padlim vojakom; 19. marca 1927 »Očetov dan«, prejeli sv. obhajilo; 1. majnika smo obhajali kot praznik dela. Napravili smo izlet k Sv. Juriju, kjer je bila sv. maša, nato tabor, na katerem je nastopil z govorom tudi naš predsednik; 22. maja smo nastopili v sprevedu z naraščanjem povcdom blagoslovljenja zvonov pri Sv. Marku; 29. maja smo obhajali spomin desetletnice majniške deklaracije z govori in obhodom; 17. julija smo bili s šestimi člani na taboru Krekove mladine na Sv. Planini. (Nadaljevanje prih.)

Zgodovinska proslava 20 letnice Katol. prosv. društva v Dol. Logatcu, 7. avg. 1927. Proslava 20letnice Katoliškega prosvetnega društva v Dol. Logatcu se je pričela s sveto mašo ob 9. uri dopoldan za umrle in žive člane društva.

Sveto mašo in cerkveni govor je imel preč. gospod Pivk, katehet iz Ljubljane, ki je v krasnem govoru podal snov o pomenu katoliške prosvete in spomin na slovanska apostola sv. Cirila in Metoda.

Pri sv. maši je svirala društvena godba.

Po sv. maši ob 10. uri se je napolnila dvorana članov in članic in več zastopnikov sosednih prosvetnih društev.

Zborovanju je predsedoval predsednik tov. Franc Maček, ki je otvoril slavnostno zborovanje proslave 20. letnice društva, pozdravil vse navzoče, posebno pa zastopnika Prosvetne zveze iz Ljubljane preč. g. Vinkota Zora, nakar mu je dal besedo za slavnostni govor.

Govornik je povdarjal z navdušenjem o pomenu društva in prosvete glede gospodarske osamosvojitve, o politični zavednosti, predvsem okrepitev narodne zavesti in verske zavesti.

Za krasni in poživljajoči govor je žel govornik navdušene ovacije in splošno zahvalo.

Predsednik se v imenu društva zahvali govorniku za slavnostni govor.

Nato poda besedo tov. Joškotu Škvarča, da poda poročilo o življenju in delovanju društva v 20 letih.

Poročilo se je glasilo takole:

Vse delovanje in nehanje v okviru našega društva teh 20 let bi primerjal velikemu ljudskemu igrokazu, — ki nima pri nas začetka in tudi ne še konca.

Dobo 20 let bi stisnil v okvir tridejanke s predigro, od katerih ima vsako dejanje po več slik. Glavni junak predigre je naš nesmrtni dr. Evangelist Krek. On je drevo in vihar, ki je raz sebe stresel seme širom naše ljube domovine. On je torej prvi povzročitelj naših kulturnih in prosvetnih društev.

Prvo dejanje pa se začne 14. jul. 1907. Prečastiti g. Ignacij Zaplotnik, tedanji kaplan še ne ločenih far obeh Logatcev, je na ustanovnem shodu vsadil mladiko našega društva. Tega shoda se je udeležilo 49 oseb. Ustanovnega občnega zbora dne 18. avgusta 1907 istotam in pod predsedstvom že omenjenega gospoda pa se je udeležilo 46 oseb, ki so vsi pristopili in sprejeli po večini še danes veljavna pravila, določili v kratkih obrisih svoj delokrog in letno članarino ter si izvolili prvi odbor.

Politično življenje je kazalo tedaj bojno razpoloženje, rastle so narodne sile, ki so trle sovražne okove dokler jih niso strle.

Bližal se je dan osvobojenja iz vezi liberalne buržuazije podeželskih magnatov in oderuhov. V državnem in deželnem zboru so se pojavile osebnosti katoliškega svetovnega naziranja, rušiti so se začele trdnjave tudi po deželi in za goro se je že svetlikal dan naše zmage v Dol. Logatcu.

In kje drugod se je zbirala in centralizirala naša moč, ki je bila tako potrebna v tistem boju, kakor ravno v Kat. izobraževalnih društvih, ki so se tisto dobo razširila kot gobe po dežju.

Prišli so dobri voditelji, in združeni probujajoči narod je šel za njimi.

Druga slika v prvem dejanju našega igrokaza je pojav močne osebnosti zdaj že pokojnega gospoda Leopolda Turšiča, in povod mladinske organizacije, ki je že danes prepregla vso Slovenijo.

Vstal je naš Orel. Na praznik sv. Cirila in Metoda leta 1908. je bilo njegovo rojstvo. Načrt, ki ga je ta dan zasnoval naš rajni dr. Lovro Pogačnik, se je od dne do dne bolj uresničeval pod mojstrom Leopoldom Turšičem in s pomočjo takratnih dijakov. S kakšnim elanom se je ta dobra duša lotil oranja ledine po naših tleh, bo znanq samo tistim, ki so tega gospoda poznali. Bil je voditelj in predelavec vse do svojega odhoda iz Logatca, pa še naprej, bi rekel do svojega konca.

Ta gospod je še tistega leta sprožil misel za zgradbo lastnega doma, katero namero je tekom tistega leta in naslednjega tudi izpeljal.

Da bi svojo namero še bolj pokrepil je povabil ob priliki birmovanja na izredni občni zbor, ki se je vršil dne 12. aprila 1909, našega prevzvišenega knezoškofa g. A. B. Jegliča, ki se je na tem občnem zboru osebno zavzel za zgradbo novega Društvenega doma, pohvalil delovanje svojega in našega g. kaplana in h koncu podelil svoj blagoslov.

Še preden je bil dograjen društveni dom, si je društvo omislilo zastavo. Naše marljivo žensko članstvo, združeno v tedanjem odseku »Bogomila«, se je z nemalo vnemo lotilo zbiranja prispevkov v ta namen.

Blagoslovitev zastave se je vršila dne 10. julija 1910. Kumici sta bili ga. Antonija Mihevc in pokojna ga. Katarina Tršar.

Tega leta se je tudi ustanovila podružnica Slovenske straže in Sveta vojska, prejšnje leto pa se je med orlovstvom že v življenje poklical orlovski naraščaj, čigar prvi voditelj je naš tovariš Jakob Maček, ki je še danes naš najboljši Orel in njega dolgoletni predsednik.

Ali ne samo to! Naši dobri voditelji so začeli misliti tudi na gospodarsko osamosvojitve. Svarili so ljudstvo pred zapravljanjem in pitjem, bodreč jih k varčnosti.

V Gor. Logatcu se je malo poprej ustanovila Posojilnica in hranilnica, tja bi naj ljudje nosili svoje prihranke, tam si iskali pomoči v sreči in nesreči.

Leta 1910. zaznamuje kronika tudi ustanovitev lastne fare, dne 27. aprila 1910 je prišel novi župnik naš preč. g. Valentin Remškar, ki kljub neugodnemu položaju vztraja še danes na svojem mestu vedno vnet za naše društvo. Slovesno ga je sprejela fara, na čelu naši društveniki.

Kot sosed pa je tedaj vzniknil v Dol. Logatcu še en veletok, ki dela, utira in spreminja lice vasi in okraja — to je Kmetijsko gospodarsko društvo. Vsejano je bilo seme, vsajane mladike, vse je dehtelo, zdravje — moč — sile — dejanje je šlo kvišku, je rastle, ko je padel zastor po prvem dejanju...

Odšel je preč. g. Leopold Turšič na novo mesto. Ime tega gospoda bo ostalo zapisano z zlatimi črkami v zgodovini našega društva — in ga nikoli ne sme izpustiti iz spomina.

In tedaj so se že veselili zavidljivci v pričakovanju, da propade naše društvo, toda so se bridko varali.

Kakor je Bog dal Judom v babilonski sužnosti preroke in tolažnike, tako je nepričakovano poslal v naše društvo Juda Makabejca, kladivarja, mladega

Ivana Šijaneca.

Zato je ta najmarkantnejša oseba glavni junak, ki nastopa v drugem dejanju našega igrokaza.

Vsi drugi so v primeri z njim, kakor trabanti okrog solnca. Vsi drugi, pravim, pa naj so bili zelo delavni člani, ves odbor, članstvo in tedanji vrli dijaki, kot pokojna g. Franc Tršar, Ivan Pečkaj, ter zaslužni naš dr. Andrej Gosar, in predvsem naš g. Franc Poženel, ki še sedaj veliko dela za naše društvo — in sredi te požrtvovalne množice se blesti ime:

Ivan Šijane.

Doba od jeseni 1910 do jeseni 1913, bi rekel, je bila doba renesance v našem društvu. V tej dobi je doseglo delovanje v društvu svoj vrhunec.

Dogotovil in blagoslovil se je Društveni dom po prevzvu knezoškofu g. A. B. Jegliču na zgodovinski dan 15. avgusta 1910 ter bil tako izroččen svojemu namenu, kateri je sedaj priča vztrajnosti in podjetnosti ter pridnosti takratnih, oziroma sedanjih požrtvovalnih članov.

Že obstoječa knjižnica se je povečala do 300 knjig raznih vsebin. Orel je razmahnil svoje peroti, naraščaj je razpredel svoje mreže, bi rekel do zadnje kočice. Predstava se je vršila za predstavo, druga boljša kot prva, vršili so se tečajji o raznih strokah, predavanja in številni shodi.

Dalje prih.

Razstava „Prosvetne zveze“.

Razstave na ljubljanskem jesenskem velesejmu se je udeležila tudi Prosvetna zveza v paviljonu »K«, kjer je razstavila v oddelku: Gledališče, ljudstvo, družba, do 1000 raznovrstnih predmetov, ki se nanašajo na delo na dramatičnem polju. Nadvse zanimive so statistične tabele, katere nam tako rekoč dramatično kažejo razvoj podeželskega gledališča od l. 1901. do l. 1927. Na slikah pa vidimo od najstarejše slike (l. 1892.): »Mlini pod zemljo«, kjer bo bistro oko zapazilo pisatelja Finžgarja kot igralca in druge visoke gospode, do krasnih scen radovljiškega in ljubljanskega pasijona, kako se je razvijala umetnost kostumiranja podeželskih iger. Skupina pisateljev ljudskih iger kaže, kdo je najbolj idealen in požrtvovalen delavec na polju ljudske prosvete. Do 15 slik in originalnih del kaže ta oddelek. Na vsako delo je položila PZ majhen lovorjev venec. Tudi zbirka letakov in vabil kaže, da ima marsikatero društvo brihtno glavo, ki zna na svoj lasten način delati reklamo. Bogata je zbirka garderobe, katero izposojuje »Ljudski oder« v Ljubljani. Zanimal bo marsikoga tudi oddelek »Malega gledališča z lutkami«, katerega je tudi razstavila Prosvetna zveza. Že proscenij (delo mlajšega Pengova) opozori obiskovalca, da se pomudi pri tem oddelku. Zraven pa nad vse krasno in bajno oble-

čene lutke! Nad gledališčem viseča slika nas opozori na novo fazo dramatičnega udejstvovanja na »Senčne igre« (Schattenspiele), katere je začela propagirati naša zveza. Navodila za take igre daje Vestnik Prosvetne zveze, letošnji letnik. Tudi moderni kino-aparat: Kinobox, last Prosvetnega društva iz Tržiča, vzbuja splošno pozornost. Prednost tega aparata je ta, da ne rabi več kabine in teče popolnoma tiho. Dalje vidimo raznovrstne projekcijske aparate, skioptične slike; obiskovalec naj pogleda v skioptičnih slikah razvoj naših narodnih noš. Skromni kotichek, kjer bivakira društvo Rokodelskih pomočnikov, opozori mimoidoče, kje so naši slavni gledališki igralci študirali odrski ABC. Tu vidimo mladega Danila Cerarja, Bukšeka, Pluta itd. V sredini razstave visi slika dr. Kreka, okrašena z dvema vencema. Tudi na tem polju je on položil seme dramatičnega udejstvovanja v sree slovenskega ljudstva. Brez njega ne bi imeli danes 169 kat. društvenih odrov v ljubljanski oblasti. Ko bo letos Prosvetna zveza obhajala svoj XXX. občni zbor, bo lahko ravno potom te razstave dokumentirala svoje prosvetno delo med širokimi plastmi našega naroda. Velika škoda za vsakega podeželskega režiserja pa bo, če si ne ogleda te razstave, kjer vidi na dlani razvoj slovenskega odra.

Knjižnica.

Slovenska umetnost, I. del. Slikarstvo. Spisal Viktor Steska. Založila Družba sv. Mohorja. Str. 432 z 72 slikami. Cena broš. za ude 30 Din, za neude 40 Din, vez. za ude 39 Din, za neude 52 Din.

Še pred nekoliko leti si se težko spoznaval v slovenskem slikarstvu. Zbornik umetnostno zgodovinskega društva pa je že marsikako nejasnost pregnal. Sedaj pa je izdala Mohorjeva družba knjigo, ki bo vsem ljubiteljem domače umetnosti dobro došla. Pisatelj je nabiral snov nad 30 let. Kar je našel v tisku, kar je dognal na potovanju po slovenskih pokrajinah, kar je razbral iz arhivov ali izpovedb od znancev, to je povzel v celoto, ki jo podaja v zgoraj naslovljeni knjigi. Preko 400 slikarjev nastopa v tej zgodovini našega slikarstva, nekateri z bolj obširnimi življenjepisi, drugi s krajšimi, po važnosti dotičnega umetnika, ali pa tudi po razmerah, kolikor se je moglo o njem ugotoviti.

Kako malo smo vedeli do zadnjih časov o naših slikarjih! Pisatelj pa nam je odkril kar nov svet in zlasti natančno očrtava delovanje naše baročne dobe. Seznanjamo se z Mencingerjem, Plovškom, Fort. Wergantom, Ant. Cebejem, potem s Potočnikom in Herrleinom, nato s Kavčičem, Langusom in njegovo šolo, s Tominškom, Pernhartom, Goldensteinom, Künlom, Karingerjem in Wolfom in celo vrsto njegovih učencev, posebno z bratoma Janezom in Jurijem Šubicem, Mir. Tomcem, Ogrinom in drugimi.

Najstarejša doba je krajše obdelana, ker je bila doslej še manj preiskana. V morebitni drugi izdaji bo mogel pisatelj tudi dobo temeljiteje obdelati na temelju najnovejših izsledkov spomeniškega konservatorja g. dr. Fr. Steleta.

Navadno so taki spisi suboparni; v tej knjigi pa je mnogo poglavij, ki jih čitaš kakor povest.

Besedilo pojasnjuje 72 slik. Niso vse izbrane in tudi pisateljevi želji ne ustrezajo, toda znano je, kako ogromni so stroški za klišeje, in zato moramo biti založnici hvaležni; za pregled in orientacijo pa zadostujejo.

Prepričani smo, da je založnica s to knjigo ustregla občinstvu, pa tudi večšakom, ker bodo mogli vprav s pomočjo te knjige dalje preiskavati še bolj neznane oddelke iz zgodovine našega slikarstva.

Ta knjiga je pa obenem dokument, da se nam Slovencem tudi na tem polju ni treba sramovati pred drugimi, večjimi in srečnejšimi narodi.

»Dom«, roman iz šlezjskih hribov. Prevod. Nemški spisal Pavel Keller. Cirilova knjižnica XX. zvezek, v zalogi Tiskarne sv. Cirila v Mariboru. Cena broš. 22 Din, vez. 35 Din. »Gorje, kdor nima doma,« ta pesnikov bolestni vzklík je oni veliki problem brezdomovinstva, v katerem hirajo milijoni ljudi in si ne vedo pomagati. Ta problem mojster pisatelj Pavel Keller rešuje v tem romanu in ga reši z besedami: »Kaj je dom? Dom ni prostor. Dom ni prijateljstvo. Dom ni ljubezen. Dom je mir, mir v srečo, mir v družini, mir v soseski.« Povest je polna živahnih dejanj, ki se dramatično stopnjujejo v stalni napetosti. Ljubezen dveh, katerih domova in družini sta sprti, ustvari konečno dom obeh, obenem pa vse soseske. Življenje romantične šlezjske vasi, ki je tako podobna naši vasi, prav realistično odseva iz vse povesti. Knjigo, ki je po svoji ličnosti in obsežnosti primeroma poceni, toplo priporočamo, posebno še našim knjižnicam, ki bodo s to povestjo zelo ustregle vsem čitateljem.

Vsebina: Sl. Savinšek: Srce. — Poletno delo Prosvetne zveze. — Bodoče delo. — Fr. Strah: Beseda režiserjem. — Življenje v društvih. — Razstava Prosvetne zveze. — Knjižnica.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.